

Lokale tiltaksstrategier for

*Spesielle miljøtilskudd i jordbruket SMIL
Lokalt utvalgte jordbrukslandskap
Tilskudd til tiltak i beiteområder i utmark
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket NMSK*

2024 – 2027



Foto: Mathilde Vilhelmsen



BEIARN
kommune

Innhold

| | |
|--|----|
| 1. Bakgrunn | 3 |
| 2. Tiltak og bruk av midler i perioden 2014 – 2019 | 4 |
| 3. Lokale miljømål..... | 5 |
| 4. Utviklingstrekk i landbruket i Beiarn | 6 |
| 5. Tiltaksstrategier for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) | 7 |
| 5.1. Utfordringer..... | 7 |
| 5.2. Målsettinger | 8 |
| 5.3. Prioritering av tiltak og tilskuddssatser | 11 |
| 5.4. Vilkår | 14 |
| 5.5. Søknad og søknadsfrist | 15 |
| 5.6. Saksbehandling SMIL | 15 |
| 6. Lokalt utvalgte jordbrukslandskap..... | 16 |
| 6.1. Osbakk | 16 |
| 6.2. Haugbakk | 17 |
| 7. Tiltaksstrategier for økt bruk av utmarksbeiter – tilskudd til tiltak i beiteområder | 18 |
| 7.1. Tiltak | 18 |
| 7.2. Tilskuddsnivå | 19 |
| 7.3. Hvem som kan søke | 19 |
| 7.5 Søknad og søknadsfrist | 20 |
| 7.6. Prioritering av søknader | 20 |
| 7.7. Frist for gjennomføring av tiltak | 20 |
| 7.8. Utbetaling | 20 |
| 7.9 Opplysningsplikt og kontroll | 20 |
| 8. Tiltaksstrategier for nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) | 22 |
| 8.1. Utfordringer | 22 |
| 8.2. Målsettinger | 25 |
| 8.3. Prioritering av tilskudd og tilskuddssatser | 26 |
| 8.4. Vilkår | 27 |
| 8.5. Søknad og søknadsfrist | 28 |
| 8.6. Saksbehandling | 28 |
| 9 Andre tilskudd i skogbruket | 29 |
| 9.1. Statlige tilskudd | 29 |
| 9.2. Kommunale støtteordninger | 29 |
| 10. Lokale tiltaksstrategier sett i forhold til FNs bærekraftsmål | 30 |

1. Bakgrunn

Kommunene får midler til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), til tiltak i beiteområder, og til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) i en årlig fordeling fra statsforvalteren. Denne tildelingen skjer på grunnlag av nasjonale føringer og statsforvalterens prioriteringer, og etter kommunenes egne tiltaksstrategier og rapporteringer. Foretak som forvalter lokalt utvalgte kulturlandskap, kan søke regionalt miljøtilskudd (RMP).

Statsforvalteren vedtok nytt Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland (RMP) 2023 – 2026 i mai 2023. Lenke til RMP: <https://www.statsforvalteren.no/nb/Nordland/landbruk-og-reindrift/Miljotiltak/regionalt-miljoprogram-for-jordbruket-i-nordland-2023-2026-er-vedtatt/>

Målsettingen i Regionalt miljøprogram for Nordland lyder: *Tiltakene skal bidra til å redusere klimautslipp og forurensing fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. Dette skal skje samtidig med at det legges til rette for økt matproduksjon basert på en bærekraftig utnyttelse av gårdens ressurser.*

Føringene i Nasjonalt miljøprogram om rullering av lokale tiltaksstrategier:

De regionale miljøprogrammene skal rulleres hvert fjerde år. Ny programperiode for regionale miljøprogram skal iverksettes for 2023 og gjelde fram til 2026. I programmet skal det være en beskrivelse av miljøutfordringer i fylket og på bakgrunn av disse, prioriteringer for hvordan man vil følge opp med tiltak. Programmet skal også gi føringer for prioriteringer i de kommunale retningslinjene/ kommunale tiltaksstrategier for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler).

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) blir gitt som engangstilskudd til investeringer og vedlikehold. Formålet er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Ordningen skal gi en målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger. Det er kommunen som skal prioritere de miljøtiltakene som er best egnet i egen kommune. Kommunene skal lage lokale retningslinjer der de beskriver miljøutfordringer og prioriterer tiltak i sin kommune, innenfor de rammene som fremgår av forskriften.

Statsforvalteren i Nordlands føringer om lokale retningslinjer for SMIL:

Kommunene skal med utgangspunkt i prioriteringene i Regionalt miljøprogram 2023-2026 og lokale behov, utfordringer og målsettinger rullere de lokale retningslinjene for forvaltningen av tilskuddsmidlene til Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).

Retningslinjene skal beskrive miljøutfordringer og prioriterer tiltak innenfor rammene av SMIL-forskriften. Der det er mulig skal retningslinjene sees i sammenheng med miljøtilskudd og andre aktuelle tilskuddsordninger, slik at investeringer som er gjort med SMIL-midler kan ivaretas gjennom regelmessig skjøtsel. De rullerte retningslinjene skal ha virkning fra og med søknadsomgangen 2024 til og med søknadsomgangen 2027.

Ved utarbeidelse av lokale tiltaksstrategier skal også Forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket § 1 legges til grunn:

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

I Statsforvalterens forventningsbrev til kommunenes landbruksforvaltning for 2023, oppfordres kommunene til å samordne retningslinjene for SMIL og tilskudd til tiltak i beiteområder. Ordningen har derfor fått et eget kapittel i tiltaksstrategien. Formålet med tilskudd til tiltak i beiteområder er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.

For NMSK-midler ligger føringene i Regionalt skog- og klimaprogram (RSK) for Nordland 2019- 2022. Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket omfattes av ordningen i «forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket», fra 4. februar 2004. Formålet med NMSK-tilskudd er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Likeledes kan kommunen gjennom sin forvaltning av NMSK-midlene være en aktiv bidragsyter i arbeidet mot klimaendringer. Fokus for virkemiddelbruken skal ligge på foryngelsesplikten som et ledd i å bygge opp langsiktige skogressurser som binder CO₂.

NMSK-tilskuddene kan benyttes til skoetablering, ungskogpleie, miljøtiltak i skog og andre tiltak i skogbruket (jf. forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket §§ 4, 6 og 8, siste ledd), samt til bygging av skogsveier, drift i bratt og vanskelig terreng og alternative transportløsninger.

Med bakgrunn i disse føringene har kommunen i samarbeide med jord- og skognæringen i Beiarn, høsten 2023 utformet nye tiltaksstrategier for bruken av SMIL- og NMSK midler for perioden 2024 - 2027.

2. Tiltak og bruk av midler i perioden 2020 – 2023

| År | Totalt beløp | SMIL | Tiltak i beiteområder | NMSK |
|------|---------------------|-----------|-----------------------|------------------------|
| 2020 | 326 659 | 199 971 | 126 688 | 0 |
| 2021 | 397 354 | 293 656 | 86 688 | 17 010 |
| 2022 | 486 594 | 248 400 | 206 607 | 31 587 |
| 2023 | Foreløpig 442 305 | 342 305 | 100 000 | Ikke klart 1. nov. -23 |
| Sum | Foreløpig 1 594 315 | 1 084 332 | 509 983 | Ikke klart 1. nov. -23 |

I perioden har vi mottatt 17 søknader på SMIL-midler, hvorav 1 ble avslått.

SMIL-midlene var fordelt slik:

- 8 til kulturlandskap, beiterelatert, herunder beiteprosjektet Nofence i Beiarn i regi av Beiarn beitelag
- 4 til kulturminner, ivaretagelse av gamle bygninger
- 1 til planleggingstiltak, kartlegging og faglig vurdering av gammel bygning på Strand
- 3 til forurensing, hydrotekniske tiltak (kombinert med dreneringsmidler)

NMSK-midlene i tabellen ovenfor er benyttet til planting av ny skog etter hogst.



Bilder: Utnyttelse og ivaretagelse av jordressursene ved å ta gammel kulturmark i bruk til beite. SMIL-midler til Savjord 2020. Foto: Anne Maren Wasmuth.

3. Lokale miljømål

Beiarn kommune har som mål å utnytte landbrukets ressurser og produksjonsmuligheter på en bærekraftig og miljømessig forsvarlig måte. Utnyttelse av de lokale ressursene skal bidra til nasjonal matsikkerhet og beredskap. Det skal vi gjøre ved å:

- Fokuserer på god agronomi, ivareta og utnytte matjordressursene, og redusere forurensing fra landbruket.
- Ivareta kulturarven i form av kulturlandskap, bygninger, ferdselsårer og biologisk mangfold.
- Øke verdiskapinga i skogbrukets primærledd.

Tiltakene i de lokale tiltaksstrategiene for SMIL og NMSK kan knyttes opp mot FNs bærekraftsmål:



4. Utviklingstrekk i landbruket i Beiarn

Beiarn kommune har et totalareal på 1 225 000 dekar hvor ca. 15 % av arealet er skog- og jordbruk med ca. 140 000 dekar drivbar produktiv skog i privat eie og ca. 10 000 dekar jordbruksareal inkludert innmarksbeite. Utmarksområdene er viktige for sau og rein.

Det er ca. 340 landbrukseiendommer i kommunen. Av disse er det aktiv drift på 30 i 2023. Areal på de øvrige eiendommene leies ut som tilleggsareal til bruk i drift. Til sammenligning var det 100 driftsenheter i 1996. Skogen er fordelt på ca. 300 eiendommer.

Landbruket bidrar til verdiskaping innen matproduksjon, skogbruk og kulturlandskapspleie, og er viktig samfunnsaktør ved kjøp og salg av tjenester og opprettholdelse av bosetting. Landbruket er således ei viktig næring i Beiarn da den er basert på nærværende naturgitte ressurser.

Jordverntanken i Norge bygger på fire hovedargumenter: Ressursvern, beredskap, kulturvern/estetikk og hensyn til landbruksforetakenes driftsøkonomi og produksjonsmiljø. Utviklingen i bruksstruktur utfordrer jordvernet også i Beiarn. Fortsatt bruksnedlegging, økt andel leiejord og redusert beitebruk gjør at mer og mer gammel kulturmark legges brakk.

Beiarn er først og fremst ei grasbygd, og det produseres i hovedsak melk og kjøtt. I et klimaperspektiv er det positivt at produksjonen baseres på egenprodusert fôr. Til tross for nedgangen i antall bruk, har vi en relativt stabil produksjon fordi enhetene er blitt større i tråd med nasjonale føringer. Fulldyrka jord holdes stort sett i hevd men trues etter hvert av klimaforandringene. Matjord er utsatt for vannerosjon langs våre elveløp, og ustabile vintre og somre gir variasjoner i avlinger og produksjonssvikt.

5. Tiltaksstrategier for spesielle miljøtiltak i Jordbruket – SMIL

5.1 utfordringer

Største utfordringen for landbruket i Beiarn er rekruttering. Sett i lys av bonden som eier og driver av landbrukseiendom, er nedgangen i antallet aktive bønder en trussel for vedlikeholdet av kulturlandskapet, skjøtsel av kulturminner og opprettholdelse av verdiskaping fra landbruket.

Et aktivt jordvern er en viktig forutsetning for å kunne ivareta verdiene i kulturlandskapet. Aktiv bruk av bondens næringsareal er den beste måte å ivareta jordvernet på. Et vakkert veldrevet kulturlandskap er vanskeligere å omdisponere enn et vanskjøttet areal.

Vanndirektivet og Naturmangfoldloven setter strenge betingelser for utslipp til vann og luft, og til forvaltning av kulturmark, både som kilde til forurensning, men også en kilde til tap av klimaskadelige elementer til vann og luft. Det forventes at jord- og skogbruket tar sin del av klimautfordringene.

I et aktivt kulturlandskap er skjøtsel av verdifulle kantarealer og restarealer med på å ivareta matjord. Restarealer kan imidlertid utgjøre en utfordring for den daglige jordbruksdrifta når de fungerer som demninger for overflatevann og oppformeringsplass for ugras som spres inn i åker og eng. Dype veigrøfter er til hinder for normal slått, elg tiltrekkes kantarealet for å beite og bidrar til trafikkfarlige episoder, og dype grøfter med «skarpe» kanter kan gi store personskader og materielle skader ved utforkjørsler.

Det har siden 1970-tallet vært gjort svært få hydrotekniske tiltak i Beiarn. Resultatet er «forsumping» av fulldyrka jord, uønskede vekster og lavere avlinger. Miljømessig og visuelt virker det skjemmende på kulturlandskapet. Det er både behov for vedlikehold av eksisterende dreneringssystemer, og ny grøfting/kanalisering og/eller landskapsforming. Beiardalen opp til Høgforsmoen ligger under den marine grense. Hensyntagen til kvikkleire kan sette begrensinger for hydrotekniske tiltak og drenering i de nedre deler av bygda.

Flere steder bidrar grenseskiller til dårlig arrondering av areal. Grenseskiller er ofte til hinder for god og tjenlig landskapsforming.

Både vind- og vannerosjon forekommer på utsatte steder gjennom bygda. Som en konsekvens av et villere, våtere og varmere klima, ligger det en utfordring i å begrense flomrisiko og -skader på dyrka mark, samt begrense vinderosjon av matjord. Jordbruket er ofte «vertskap» for gytefisk i bekkene som slynger seg gjennom åkerlandskapet. Interessekonflikten mellom naturvern og jordbruk er økende.

En konsekvens av færre aktive jordbruksenheter, økt andel leiejord og økt mekanisering av drifta, er ekstensiv drift og i verste fall bortfall av det minst tilgjengelige arealet. Større foretak gir større konsentrasjon av dyr og endra beitemønster. En følge er økt gjengroing og endringer i artsrikdom.

Gjerder som forfaller gjør beitebruken vanskeligere og er til skade for husdyr og vilt. Også i Beiarn finner vi rester av gamle skillegjerder/grannegjerder som er til nedfalls mellom eiendommene. Vedlikehold av gjerder som kan styre beiting er ofte et merarbeid for de gjenværende foretakene.

Jordbrukslandskapet er rikt på kulturminner som ofte inngår i en større helhet, et kulturmiljø. Når driftsopplegg endres, gårdsdrift legges ned og områder fraflyttes, kan situasjonen for kulturminnene endres. Også på gårdsbruk i drift står mange bygninger i fare for å gå tapt, blant annet grunnet store vedlikeholdskostnader.

5.2 Målsettinger

Beiarn kommune har som mål å utnytte landbrukets ressurser og produksjonsmuligheter på en bærekraftig og miljømessig forsvarlig måte. Vi vil bidra til å redusere klimautslipp og forurensing fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i landbrukets kulturlandskap ivaretas. For å nå dette målet må det legges til rette for aktiv gårdsdrift basert på kunnskap om god agronomi og godt husdyrhold, og aktiv kulturlandskapspleie med omtanke for kulturminner i landbrukets kulturlandskap.

Jordlovens paragraf 8 er klar på at jord skal drives, og at det er grunneiers ansvar. Det er et mål for kommunen å holde jordbruksjord i drift.

5.2.1 Kulturlandskap og kulturminner

Både det ekstensive jordbruket og det intensive jordbruket skal framstå som troverdig. Et velpleid kulturlandskap er med på å gi landbruket et godt omdømme. Kulturlandskapet i Beiarn er sammensatt av større og mindre fulldyrka flater, samt innmarksbeite. Store deler av dagens innmarksbeite var gårdagens slåttemark. Det er enda rester av de gamle kulturplantene i enkelte av de gamle slåttemarkene som nå beites. Disse er det viktig å ta vare på. Gjennom SMIL bør det oppfordres til økt beitebruk, gjerne ved hjelp av elektroniske gjerder.

Fjerning av gamle nedfalne skillegjerder/grannegjerder i beitefelt øker opplevelsesverdien i kulturlandskapet og hindrer skade på husdyr og vilt.

Jordbrukslandskapet er rikt på kulturminner som det er et mål å ta vare på. Noen kulturminner er automatisk fredet. Kulturminner som ikke er automatisk fredet kan likevel ha stor bevaringsverdi. Dette gjelder ikke minst i vår region hvor bygningene på gårdene har en lavere alder enn sør i Norge. Dette kan blant annet skyldes senere bosetting og klimatiske forhold.

Ressursgrunnlaget i nord har også påvirket antallet og størrelsen på bygningene. Det er et mål for Beiarn kommune å ivareta Beiarns kulturhistorie gjennom bevaring av gamle bygninger som stabbur, smier, møller, skytter, låver etc. gjennom et utvendig vedlikehold. I planperioden ønsker vi å fokusere på bygninger/kulturminner som står i aktivt drevne kulturlandskap. Rydding og merking av gamle ferdelsårer i landskapet kan også falle inn under ordningen. Kulturminnene og skjøtselen av disse skal utgjøre en ressurs for foretakene.

Mål for planperioden:

- Minst 1 søknad til rydding og/eller inngjerding av gammel kulturmark til beite årlig.
- 1 større bygningsvern/kulturminnetiltak (restaurering) i perioden.

5.2.2 Vann og reduserte klimautslipp

Hovedformålet med Vanddirektivet er å beskytte, og om nødvendig forbedre tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder. Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.

Landbruket gjør en stor innsats for å unngå tap av næringsstoffer og forurensing av vann. Likevel er det flere tiltak som kan gjøres for å hindre at næringsstoffene kommer på avveier og havner i vannet.

Utfordringene for jordbruket i forhold til klimaendringene handler både om å redusere utslipp av klimagasser, samt å forbedre seg på de endringer som vil komme i form av mildere og våtere vær.

Hydrotekniske tiltak

God jord og plantekultur fremmer ønsket biologisk mangfold, sikrer god utnyttelse av næringsstoffene og hindrer at jord og gjødsel kommer på avveier og forurenser vann og vassdrag. Klimaendringene som for oss vil gi et varmere, våtere og villere klima, aktualiserer nødvendigheten av dette ytterligere. Graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp, og overflateforming (grasdekte vannveier) er aktuelle tiltak.

Klimaendringene fører til mer erosjon langs vannveiene i Beiarn, med tap av matjord som resultat. NVE er myndighet og gir tillatelse til forebyggende tiltak. Det oppfordres til et samarbeide med NVE om en analyse med handlingsdel langs hele Beiarelda.

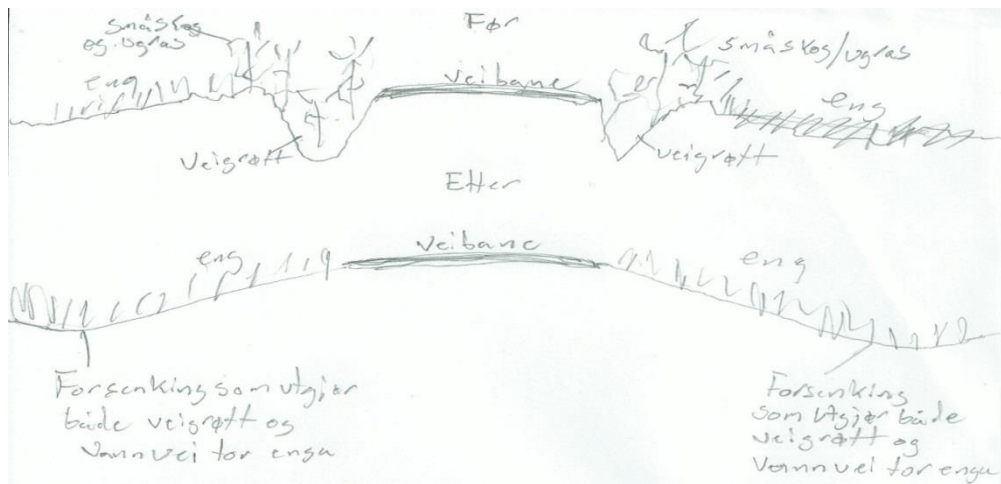
Gytebekker må vises spesielt omsyn, og tiltak må ikke utføres uten dialog med naturforvaltningen og NVE i forkant. Et samarbeide mellom naturforvaltningen og jordbruksforvaltningen kan gi gevinst for begge parter der erosjon eller tilslamming påvirker både gyteareal og jordbruksareal.

Overflateforming gir muligheten til å gjøre restsoner og kantareal dyrkbar som et ledd i miljøvennlig ugrasbekjempelse og ivaretagelse av ønsket biologisk mangfold. Slått av arealet langs veiene vil inngå som en del av en normal høsteprosess på gården ved forming av veikanten i slak bue ned mot en langsgående forsenking i åkeren som også vil erstatte eksisterende veigrøft samtidig med at den fungerer som vannvei for drenering av overflatevann fra arealet. Fordelene er flere: Kantslått vil bli overflødig. Vann vil bli ledet ut av åkeren (ved dype grøfter oppstår det over år en kant mellom åker og grøft som hindrer vann å bli ledet ut av åkeren), og en mer miljøvennlig gjødsling blir mulig, gjødsel kommer ikke på avveie. Det blir enklere å kjøre ut i åker og eng langs hele veikanten for gjødsling, slåing, jordarbeiding og utkjøring av avling osv. uten å måtte belaste kun en enkel innkjørsel for så kjøre videre i åker og eng med påfølgende jordpakking for å komme i posisjon for videre f.eks. gjødsling.

En for bonden mer tjenlig utforming av areal langs vei, bidrar i tillegg til større trafiksikkerhet. Elgen fristes ikke til beite langs veikanten, og faren for bråstopp og personskaade reduseres ved eventuelle utforkjørsler. Det vil også være en stor fordel for brøytingen av veien, da snøen lettere vil blåse av veien ved vind og snøfokk fordi hindringer som småskog og kanter som samler opp snøen er borte, samtidig har man mulighet til å frese bort brøytekanter på værharde områder uten å havne i grøfta.

Mål for planperioden:

- 1 større samarbeidsprosjekt med vegeier.
- Kartlegging av erosjonsfare langs Beiarelva med handlingsdel. Samarbeide med NVE.



Bilde: Faren for opphoping av ugras i veikant reduseres til et minimum da dette arealet inngår i dyrkingen av det øvrige arealet.

5.2.3 Redusere tap til luft

Det er et nasjonalt mål at man skal ha landbruk over hele landet, matsikkerhet og beredskap, økt verdiskaping og bærekraft med lavere utslipp av klimagasser. Vi må ha som mål å redusere forurensingen fra landbruket. Dette innebærer redusert utslipp av klimagasser, økt opptak av CO₂, og gode klimatilpasninger for å hindre klimagassutslipp.

I Beiarn er det i 2023 tre større melkeproduksjonsbruk med åpne gjødselkummer. Disse er utsatt for nedbør, og ved omrøring utsatt for tap av klimagasser. For å minke bruken av fossilt brensel til «utkjøring av vann», samt hindre nedbør til kum, er det et mål at både eksisterende og nye gjødselkummer som blir bygget, dekkes til. Andre bygningsmessige tiltak kan være bygging av satelittkummer for slangespredning.

Som et tiltak for å binde CO₂, kan nye driftsbygninger til husdyr få et begrenset SMIL-tilskudd dersom det velges tre som byggemateriale.

Mål for planperioden:

- 1 større bygningsmessig tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg.

5.3 Prioritering av tiltak og tilskuddssatser

5.3.1 Kulturlandskap

1. Beitetiltak på lett synlig kulturmark. Areal langs fylkes- og kommunal vei prioriteres.
2. Rydding og inngjerding av gammel kulturmark til slått/beite.
3. Elektroniske gjerder type Nofence, til bruk på innmark og nær utmark.
4. Tiltak i utvalgte kulturlandskapsområder prioriteres foran andre kulturbeiter
5. Tiltak på foretak med husdyr med næringsmessig drift prioriteres foran andre søkere.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Fjerning av grannegjerder krever samtykke fra berørte grunneiere.
- Hestebeite krever skriftlig avtale med hesteeier.
- Plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan.
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.
- Arealet skal brukes aktivt til beiting i minimum 5 år etter utbetaling av tilskudd.
- Nofence-klaver eller tilsvarende elektroniske gjerder kan ikke omsettes før det har gått 5 år etter utbetaling av tilskudd.

5.3.2 Tap av klimagasser til luft

1. Særskilte bygningsmessige tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg.
2. Tilskudd til driftsbygning i tre.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader. Tilskudd til driftsbygning i tre er satt i fast kronebeløp kr. 20.000.

Søkekriterier:

- Søker må være berettiget husdyrtilskudd
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal legges ved søknaden.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan må legges ved søknaden.

5.3.3 Hydrotekniske tiltak

1. Arronderingstiltak, herunder kantareal langs vei og mellom eiendommer. Samarbeidsprosjekt prioriteres.
2. Tiltak som hindrer/reducerer forurensing til bekker og vassdrag prioriteres.

3. Tiltak mot erosjon av matjord langs Beiarelva.
4. Tiltak langs gytebekker for å hindre erosjon og tilslamming/gjengroing i bekkeløp.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Aktiv drift av jordbruksarealet.
- Samarbeidsprosjekt krever avtaler mellom berørte parter.
- Tiltak mot erosjon langs Beiarelva må avklares med NVE
- Kan kombineres med tilskudd til drenering til tiltak som ikke dekkes av dreneringstilskuddet. Eksempel; kummer, plastring av utløp.
- Søker skal vedlegge en plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Søker må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan.



Bilde: SMIL-midler til kum i felt med fare for forurensing ved avrenning samt erosjonsfare ved planering. Kvæl 2020. Foto: Ketil Christoffersen.

5.3.4 Kulturminner

1. Istandsetting og bevaring av kulturminner i aktivt drevne jordbrukslandskap.
2. Istandsetting og bevaring av gamle bygninger som stabbur, smier, møller, skjytter, låver (utvendig vedlikehold) plassert i aktivt drevne kulturlandskap.

Det gis tilskudd med inntil 70 % av kostnadsoverslag, dog ikke mer enn innvilget tilskudd eller 70 % av reelle kostnader.

Søkekriterier:

- Bygninger/kulturminner som er plassert i aktivt drevne kulturlandskap prioriteres.
- Plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.
- Kostnadsoverslag og finansieringsplan
- Søker/den som driver jorda må oppfylle vilkår til miljøkrav. Gjødslingsplan, evt. sprøytejournal og kart over disponibelt areal legges ved søknaden.



Illustrasjon: Inventar fra mølla på Sandmoen, 2023. Ikke tilskudsberettiget. Foto: Anne Maren Wasmuth

5.4 Vilkår

Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 4. For å få innvilget tilskudd er det vilkår om at tiltaket skal gjennomføres på en landbrukseiendom, og det må foregå en tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på landbrukseiendommen. Eierne som ikke selv driver arealene kan søke om tilskudd dersom det drives tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på eiendommen. Den som leier det tilskuddsberettigede arealet kan også søke om tilskudd dersom han har godkjenning fra eier. Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i denne forskriftens § 4 og § 5.

Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.

Søker, eller den som driver arealene på eiendommen, må oppfylle vilkår i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging og forskrift 1. juni 2015 nr. 455 om plantevernmidler. Søker må videre ha kart over jordbruksarealene foretaket til enhver tid disponerer, samt andre arealer som foretaket disponerer eller som er av betydning for eller som er påvirket av jordbruksdriften. Kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.

Det kan settes vilkår for innvilgning av tilskudd til det enkelte prosjekt og tiltak. Frist for gjennomføring av prosjekt er 3 år fra hvert tilskudd ble innvilget, med mindre kommunen har satt en kortere frist ved innvilgelsen av søknaden. Kommunen kan etter søknad forlenge gjennomføringsfristen, men ikke ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

Det kan innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som ivaretar natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet. Det kan også innvilges tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å hindre eller redusere forurensning eller risikoen for forurensning fra jordbruket.

Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag for gjennomføring av tiltaket. Det ytes engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.

SMIL-midlene skal om mulig ses i sammenheng med regionalt miljøtilskudd og produksjonstilskudd i jordbruket, slik at investeringene kan ivaretas gjennom årlig skjøtsel.

5.5 Søknad og søknadsfrist

Beiarn kommune informerer om tilskuddsordningene på kommunens hjemmeside www.beiarn.kommune.no og facebookside, på møter med faglagene og landbruksnæringa i kommunen, og direkte via E-post til foretakene i landbruket.

Det søkes til kommunen på fastsatt søknadsskjema utarbeidet av Landbruksdirektoratet. Søknadsskjema sendes inn digitalt med innlogging på ID-portalen/Altinn.

Lenke til ordning og søknadsskjema:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-smil>

Følgende søknadsfrister gjelder:

- SMIL: 1. mars
- Utsettelse av arbeidsfrist: 1. november

5.6 Saksbehandling SMIL

Vedtak om innvilget eller avslått søknad, og utbetaling av tilskudd, fattes av kommunen med hjemmel i forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket. Søker orienteres snarest skriftlig om vedtak, regler for utbetaling av tilskudd og klagerett. Dersom det totalt for kommunen omsøkes og innvilges større beløp enn det kommunens tildelte tilskuddsmidler utgjør, kan tilskuddsbeløpet nedjusteres.

Den som søker om tilskudd er forpliktet til å gi de opplysninger og akseptere de kontrolltiltak som landbruksmyndighetene bestemmer. Kommunen, statsforvalteren eller riksrevisjonen kan kreve nødvendige opplysninger og kontrollere at bruken av tilskuddsmidlene er skjedd i tråd med forutsetningene. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene for SMIL-tilskudd.

Tilskudd kan kreves helt eller delvis tilbakebetalt dersom forutsetningene for tilskudd ikke er oppfylt. Beløpet som skal tilbakebetales kan trekkes inn ved reduksjon i eventuelle andre tilskudd under Landbruks- og matdepartementet.

6. Lokalt utvalgte jordbrukslandskap

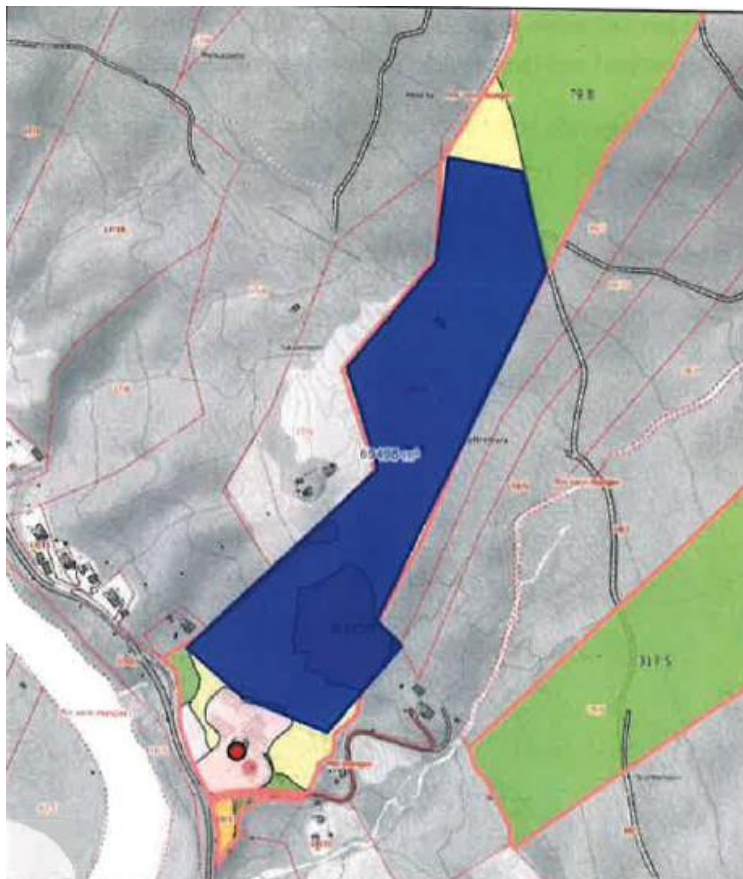
Kommunen kan definere inntil 2 % av innmarksareal i drift som «lokalt utvalgt jordbrukslandskap». For 2022 tilsvarer dette 195 dekar. Dette arealet kan tildeles ekstra tilskudd for beiting av verdifulle jordbrukslandskap gjennom Regionale miljøtilskudd. I tiltaksstrategienes pkt. 5.3.1.4 om prioriteringer for tildeling av SMIL-midler til kulturlandskap, skal tiltak i utvalgte kulturlandskapsområder prioriteres foran andre kulturbeiter.

Areal med status «lokalt utvalgt jordbrukslandskap» skal vurderes ved hver revisjon av lokale tiltaksstrategier. I arbeidsmøte med landbruksnæringen høsten 2023, ble de utvalgte arealene på Osbakk og Haugbakk bestemt videreført i kommende periode, med unntak av en del av arealet på Haugbakk som ved periodisk ajourhold av AR5 er omklassifisert til skog. Det er et krav om at utvalgt jordbrukslandskap er jordbruksareal. Kommunen velger likevel å innlemme en del av skogsarealet i det utvalgte jordbrukslandskapet, da det beites vår og høst og er tilstrekkelig grasdekt. Arealet på Haugbakk justeres ned fra 120 dekar til 100 dekar fra 2024. Resterende areal for ordningen (25 dekar) benyttes ikke i kommende periode.

Foretakene som kan søke RMP for disse arealene, er orientert om at deres areal er tilskudsberettiget. For perioden 2024 – 2027 er følgende areal definert som lokalt utvalgt i Beiarn:

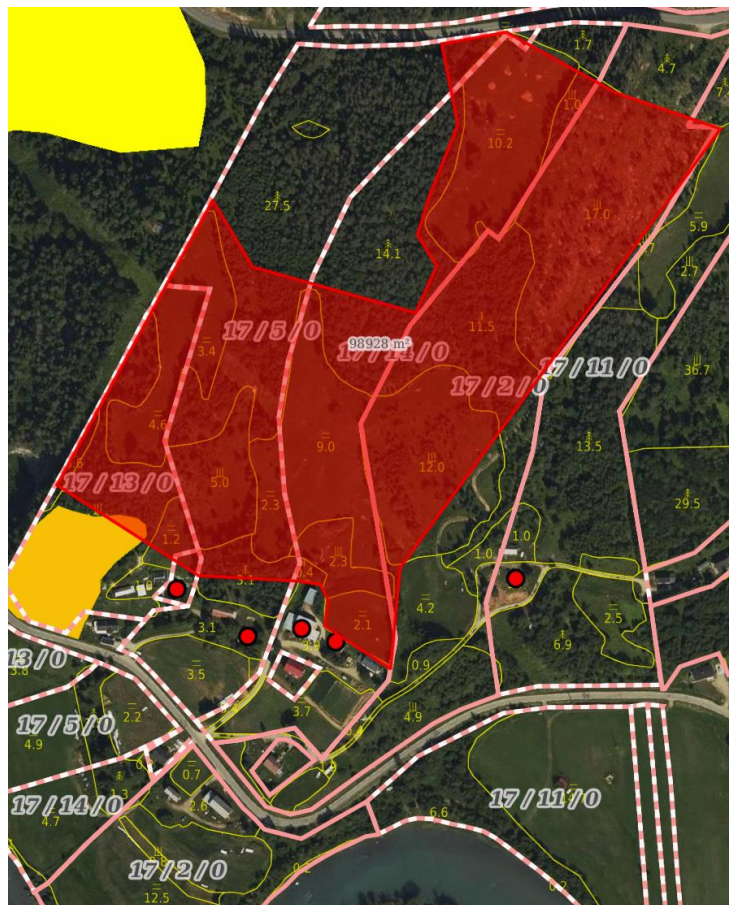
6.1 Osbakk

70 dekar på eiendommen 18/11.



6.2 Haugbakk

100 dekar fordelt på eiendommene 17/2, 17/5, 17/11, 17/13 og 17/14.



Bilde: Spæl på beite på viktig naturbeitemark (Naturbasen, gul skravur i kartutsnittet). Tiltaket utløser årlige tilskudd via RMP. Området grenser til lokalt utvalgt jordbrukslandskap på Haugbakk som også utløser RMP-tilskudd. Foto: Anne Maren Wasmuth.

7. Tiltaksstrategier for økt bruk av utmarksbeiter - tilskudd til tiltak i beiteområder

Formålet med tilskudd til tiltak i beiteområder er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.

7.1 Tiltak

Det kan gis tilskudd til:

7.1.1 Ulike typer faste og mobile investeringstiltak.

For eksempel (listen er ikke uttømmende, men tiltakene bør være i samsvar med beitebruksplan der det foreligger):

- Sperregjerder. Et sperregjerde skal hindre beitedyr i å komme ut av beiteområdet. Sperregjerder kan også tjene til å avgrense beiteområdet mot vei, jernbane, tettbebyggelse og sammenhengende jordbruksområder. Rene inngjerdingen av beitedyr i utmark faller ikke inn under definisjonen av sperregjerde, og tilskudd gis normalt ikke til dette. Heller ikke skal det gis tilskudd til gjerder mellom innmark og utmark som faller inn under Lov om grannegjerde.
- Ferister. Ferister bør være av godkjent fabrikat eller bygd etter standardtegninger.
- Bruer. Det kan gis tilskudd til bruer som er dimensjonert for føring av beitedyr. Dersom bruene er kraftigere dimensjonert kan kostnadsoverslag eller tilskuddsandel reduseres tilsvarende.
- Gjeterhytter. Kostnadsoverslag for gjeterhytter kan omfatte hytter på inntil 20 m² med kvadratmeterpris som tilsvarer gjennomsnittlig kostnad for hytter av enkel standard i det aktuelle området.
- Sanke- og skilleanlegg
- Anlegg/rydding/ utbedring av drifteveier
- Saltsteinsautomater
- Transportprammer
- Elektronisk overvåkingsutstyr (radiobjeller, lammenoder, merkesavlesere, find mysheep, droner mv.)
- Elektronisk gjerde (f.eks. av typen Nofence)

7.1.2 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter:

Ulike typer prosjekter som retter seg mot organisering og tilrettelegging av utmarksbeitene for god og effektiv beitebruk. Dette kan bl.a. omfatte:

- Planlegging og prosjektering av faste installasjoner
- Ny organisering av beitelag og utmarksbeiteområder
- Prosjektrettet arbeid for stimulering til økt beitebruk og rasjonell utnyttelse av beiten
- Tidsbegrenset utprøving av nytt utstyr som kan bidra til effektiv og god beitebruk
- Utarbeidelse av planer (beitebruksplan, tiltaksplan, beredskapsplan mv.) for utmarksbeite
- Vegetasjonskartlegging/beitekartlegging i utmark

7.2 Tilskuddsnivå

- Faste installasjoner – inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag.
- Utstyr knyttet til beitebruk i utmark – inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag.
- Elektronisk overvåkningsutstyr – inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Dette gjelder for inntil 50 % av dyretallet beitelaget/besetningen.
- Tidsavgrensede planleggings- og tilretteleggingsprosjekter – inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.



Bilde: Beite i nær utmark, ulendt terreng, Navjord. Det er ønskelig i et klima- og miljøperspektiv å øke beitebruken både i nær utmark og i fjellet. Foto: Anne Maren Wasmuth

7.3 Hvem som kan søke

Tilskudd kan gis til lag og foreninger som er registrert i enhetsregisteret, som har næringsmessig beitedrift, og som iverksetter investeringstiltak og/eller planlegger tilretteleggingstiltak i beiteområder. I områder der det ikke ligger til rette for samarbeid kan landbruksforetak som mottar produksjonstilskudd få tilskudd.

Næringsmessig beitedrift vil normalt innebære at dyra går minst 5 uker på utmarksbeite og at mer enn halvparten av medlemmene i lag eller forening har rett til produksjonstilskudd.

7.4 Vilkår

- Søknaden skal være godt opplyst og begrunnet og ha nødvendige vedlegg.
- Kostnadsoverslaget skal være detaljert. Dersom tilskuddsmottaker ikke har fradragsrett for inngående merverdiavgift, kan merverdiavgift inngå i kostnadsoverslaget.
- Finansieringsplan skal fylles ut.
- Det kan ikke gis tilskudd til tiltak i beiteområder som er leid i en periode kortere enn 10 år.

7.5 Søknad og søknadsfrist

Søknadsfrist er satt til 1. mars.

Vedtak om tilskudd fattes av kommunen. Søknad med vedlegg sendes elektronisk via Altinn. Lenke til ordning og søknadsskjema: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-tiltak-i-beiteomrader>

Legg ved tilleggsinformasjon ved behov. For søkere som ikke har mulighet til å søke elektronisk, ligger søknadsskjema i pdf-versjon tilgjengelig på Landbruksdirektoratets nettside.

Nødvendige vedlegg er som hovedregel:

- Kart som viser stedet der tiltaket planlegges, med tiltaket avmerket. Kartet skal vise gårds- og bruksnummer på berørte eiendommer.
- Oversiktskart med veier, elver, stedsnavn, og som viser beliggenhet i forhold til eksisterende gjerder eller annet som tiltaket skal ses i forhold til.
- Oversikt over grunneiere på berørte eiendommer.
- Grunneiers tillatelse for 10 år fra søknadsåret (også dersom eget medlem er grunneier).
- Uttalelse fra berørt reinbeitedistrikt der tiltak er planlagt i reinbeiteområde.

7.6 Prioritering av søknader

Kommunen vil prioritere fellestiltak som kommer mange medlemmer i Beiarn beitelag og dyr til gode, og tiltak som skal bedre sikkerheten for dyr på beite. Søker bør grunnngi egen prioritering dersom det søkes om flere tiltak samtidig.

7.7 Frist for gjennomføring av tiltak

Frist for gjennomføring av tiltak er 3 år fra tilskudd blir innvilget. Kommunen kan etter søknad forlenge gjennomføringsfristen, men ikke ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

7.8 Utbetaling

Kommunen utbetaler innvilget tilskudd etterskuddsvis når tiltaket er gjennomført. Dokumentasjon på kostnader og timelister for eget arbeid skal legges ved anmodning om utbetaling. Befaring før sluttutbetaling kan vurderes.

Forskuddsutbetaling kan skje med inntil 75 % av tilskuddsbeløpet på grunnlag av godkjent dokumentasjon for påløpte kostnader. Dokumentasjon vil normalt være kopi av betalt faktura for innkjøp av materialer/utstyr eller kopi av betalt faktura fra entreprenør eller annen oppdragstaker. Eget arbeid må dokumenteres med timelister.

7.9 Opplysningsplikt og kontroll

Søkere av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen. Kommunen kontrollerer at utbetalinger av tilskudd er riktig og har adgang til all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet. Kommunen kan foreta stedlig kontroll. Vedtak om innvilget tilskudd kan omgjøres og utbetalt tilskudd kan kreves

tilbakebetalt dersom det avdekkes forhold som er i strid med det som er forutsatt ved tildeling av tilskuddet.

Tilskuddsordningen forvaltes etter Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder og Landbruksdirektoratets rundskriv 2019-45 Forvaltning av forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder.



Bilde: Sau av bevaringsverdig rase (grå trønder) med Nofence-klaver rydder etter storfe i hagemark på Selfors. Prosjekt Nofence i Beiarn. Tilskudd til tiltak i beiteområder og SMIL 2022. Foto: Anne Maren Wasmuth.

8. Tiltaksstrategier for nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

8.1 Utfordringer

I Beiarn kommune er bjørk og delvis furu de dominerende naturlige treslagene. Lauvskogen dekker ca. 113 000 daa av det produktive drivbare skogsarealet i kommunen, mens furua dekker om lag 23000 daa. Granskogen er plantet og dekker ca. 34 000 daa. Gjenstående areal som er egnet til skogplanting er tidligere anslått til 11 000 daa. Det er mye brattlendt skogsmark i kommunen, og 20 % av den produktive skogen er regnet som ikke drivbar. Det økonomisk drivverdige skogarealet utgjør i underkant av 140 000 daa. Årlig løpende tilvekst for granskogen i kommunen er beregnet til vel 19000 m³.



Foto: Felt med plantet gran i Beiarn

Organisert skogplanting har foregått i over 100 år i Beiarn. De første såkalte fredsskogfeltene (inngjerdete plantefelt) ble påbegynt tidlig på 1900-tallet. På midten av 1950-tallet ble det utarbeidet skogreisningsplaner, hvorav mange av utmarksbeitene ble plantet igjen med gran. Mye av denne skogen har ikke blitt skjøttet nevneverdig etterpå. Dette er antagelig noe av grunnen til at grana er omdiskutert lokalt. De eldste granplantefeltene er nå i ferd med å bli hogstmodne, blant annet på grunn av den høye tretettheten som gjør at skogen får redusert vekst på et tidligere tidspunkt. I mange av de eldre plantaskogene anser skogsentreprenørene det som for sent å gjøre tynningshogster, derfor flatehogges ofte disse bestandene. Flere av hogstene skjer uten at grunneier har planer for ny skog etterpå. Kunnskap om skogbruksplanlegging er derfor viktig for det lokale skogbruket framover.

Når det kommer til reetablering av ny skog, er det tre hovedutfordringer, stor elgbestand, mye konkurranse fra annen vegetasjon og generelt klimatiske utfordringer. Mye av skogen som kommer opp, særlig løvtrær og furu, beites hardt av elgen. Flere steder blir også grana beita. Ettersom mye av

skogen hogges i flater, er plantene utsatt for mye konkurrerende vegetasjon som smyle eller blåbærlyng. I tillegg står plantene eksponert for harde klimatiske forhold. Dalbunn fungerer som en kuldegrop, og de øvre delene av dalsidene representerer den øverste fjellskogen. Skogbruket må derfor tilpasses svært lokale forhold. Dette bør integreres i skogbruksplanleggingen. Økt kunnskap hos den enkelte grunneier er og blir grunnleggende for god skjøtsel av skogen framover.

For å få til et skogbruk som en større del av lokalbefolkningen blir fornøyd med, bør det satses mer på tynning og avstandsregulering. Dersom det plantes gran, bør denne skogen avstandsreguleres ved 1,5-5 meters høyde og senere tynnes ved 35-40 års alder. Disse tiltakene er langsiktige og gir lite eller ingen overskudd før sluttavvirkningen. Da vil det til gjengjeld være vesentlig bedre økonomi når skogen sluttavvirkes. Skogbrukets kursinstitutt, skogkurs, regner 2-3 ganger så høy driftsnetto inntekt med å la skogen stå de siste 20 årene før hogstmodning på middels – gode boniteter. I dag blir likevel mye av skogen i kommunen hogd for tidlig, som følge av manglende skogskjøtsel på et tidligere tidspunkt. Dermed blir heller ikke skogbruket lønnsomt. Skogkulturtiltak vil derfor prioriteres fra kommunens side framover.



Foto: Foryngelse etter sluttavvirkning i granfelt

Oppfølging av foryngelsesplikten er også viktig for å i det hele tatt få opp ny skog. Et mål framover vil derfor være at foryngelsesplikten overholdes. Ved å plante tettere, vil det også være enklere å bygge opp større skogressurser av bedre kvalitet, som binder mer CO₂.

Det avvirkes bar- og lauvtrevirke til sagbruk, papirproduksjon og produksjon av ferrosilisium, mens bjørk i hovedsak anvendes til produksjon av ved av vedsentraler og vedprodusenter. Fortsatt avvirkes det en del ved til eget bruk. Årlig avvirking for salg varierer fra år til år, men for perioden 2019-2022

var gjennomsnittlig årlig avvirking ca. 3 840 m³. Dette er noe høyere enn i perioden 2014-2018, som hadde lavere avvirking enn tidligere. Uttaket er likevel betydelig mindre enn den årlige tilveksten.

I dagens skogbruk står hogstmaskiner og lastbærere for en stor del av avvirking og uttransportering av tømmer til vei. Deretter transporteres trevirket videre med tømmerbiler – moderne vogntog på 24 meters lengde og inntil 60 tonns totalvekt. Det setter store utfordringer både til offentlige veier og private skogsveier, som opprinnelig ikke var konstruert for å takle slike dimensjoner. En del av skogsveiene i kommunen har for lav standard og opprusting er sterkt påkrevet. I tillegg er enkelte områder delvis uten tilfredsstillende dekning av skogsveier. Nybygging, ombygging og vedlikehold av eksisterende veier er derfor en forutsetning for at mye av skogen i kommunen kan drives og uttransporteres på en rasjonell måte.



Foto: Nybygd skogbilveg på Dokmo/Myra.

Enkelte deler av kommunens produktive skogarealer finnes i områder uten veiforbindelse, især Nordlandsdalen og omkringliggende områder i Ytre Beiarn. Det meste av granskogen her ble plantet på 1950- og 1960-tallet, men mye ble også plantet så tidlig som på 1930- og 1940-tallet. Denne skogen nærmer seg hogstmoden alder, men uten veiforbindelse er det få muligheter for å kunne avvirke og uttransportere tømmer. På sikt vil det derfor være behov for alternative transportløsninger, slik som bruk av lekter og sjøtransport. Slike løsninger vil øke driftskostnadene, og tilskudd for å dekke merkostnadene i forhold til ordinær skogsdrift vil være nødvendig.

En ikke ubetydelig utfordring knyttet til skogbruket som næring i Beiarn, er manglende bruk av skogfond. Flere skogeiere har minimal avsetning på skogfondkontoen i forbindelse med hogst, og få etterlyser uttak av skogfondsmidler. Økt avsetning til skogfond, og følgelig økt bruk, er sammen med NMSK-tilskudd av stor betydning for utviklingen av et økonomisk bærekraftig skogbruk.

Skogen i kommunen er i liten grad kartlagt og miljøregistrert. Skogbruksplanlegging med miljøregistrering er av statsforvalteren prioritert til å bli utført i perioden fram til 2030, med planlagt oppstart i 2026. Planlegging og tiltak må i alle tilfeller hensynta miljøverdiene i skogen, og må derfor fram til kartlegging og registrering er gjennomført, legge til grunn føre-var-tiltakene i Norsk PEFC Skogstandard, jf. forskrift om bærekraftig skogbruk § 4.

8.2 Målsettinger

Det er en forutsetning for gjennomføring av tiltak at skogeiere motiveres og gis veiledning både fra kommune, skogeierlag og andre relevante aktører. Skogeiere bør få økt kunnskap og interesse for de økonomiske virkemidlene som finnes i skogbruket. Det bør utarbeides en foryngelsesplan for hogstområdet samtidig som hogsten planlegges, og tilbys kvalifisert arbeidskraft til alle skogkulturarbeider.

Ved avvirking av produksjonsskog skal en legge til rette for å etablere ny skog, herunder vurdere behovet for markberedning i barskog. Foryngelse skal skje raskt, senest tre år etter hogst. Planting skal fortsette å være grunnleggende i foryngelsesarbeidet, men en bør likevel få til flere skogsdrifter med lukka hogster og naturlig forynging. Planting av gran prioriteres, mens planting av furu er hensiktsmessig der en ikke ønsker etablering av ny granskog. Ved reetablering av produksjonsskog, skal en som hovedregel bruke skogfondmidler. Det jobbes med å redusere elgbestanden, tilsvarende overordna målsettinger om bærekraftige viltbestander.

For å stimulere til utvikling av kvalitetsskog, oppnå økt produksjon og høyere karbonbinding, er det et mål for kommunen at all plantaskogen gjennomgår minst en runde med skjøtselstiltak før sluttavvirkningen. Dette bør fortrinnsvis gjøres i form av avstandsregulering, men også tynning er positivt.

En stor del av skogsveinettet i kommunen har for lav standard i forhold til dagens maskiner og kjøretøy, og opprusting er sterkt påkrevet. I tillegg er veidekningen enkelte steder for dårlig til at skogressursene kan betjenes på en optimal og rasjonell måte. Gode betingelser for bruk av skogfond sammen med NMSK-tilskudd gjør det økonomisk gunstig å foreta opprusting og nybygging av skogsveier. Tilskudd kan gis dersom veibyggingen er miljømessig og samfunnsøkonomisk forsvarlig. For at tilskudd skal kunne innvilges, må veiene være bygget i samsvar med «Normaler for landbruksveger» fastsatt av Landbruks- og matdepartementet. Godkjente søknader om byggetillatelse etter en høringsrunde, kan innvilges tilskudd til bygging etter saksbehandling og prioritering av kommunen. Kommunen bør også skaffe bedre oversikt over skogsveinettet i kommunen og sørge for at disse blir digitalisert. Videre bør det opparbeides en skogsbilveiplan.

Når hogster gjennomføres i bratt terreng, kan det være tilfeller hvor felter eller partier med hogstmoden skog blir stående igjen på grunn av at hogstmaskiner ikke kommer frem. I slike tilfeller er det et mål at hogstmoden skog tas ut, slik at en unngår at verdifullt tømmer, skog som i mange tilfeller ble plantet ved hjelp av statlige midler, «råtner på rot». Kommunen ønsker å legge til rette for at hele eller deler av bestand i vanskelig terreng blir avvirket, og ressursene utnyttet. Da blir det enda viktigere å utvikle skogsbilveinettet i kommunen.

Ved utfordrende driftsforhold, som for eksempel på svakt og lite bærende underlag, bør en unngå uttransport av virket på barmark av hensyn til underlaget. Under slike forhold bør derfor uttransport kun foretas når tele- og snøforhold tillater det. Vekslende driftssystem, som kan innebære mellomlagring av virke til forholdene tillater utkjøring til leveringssted, er ønskelig ut fra et mål om bærekraftig skogbruk. Slik vekslende drift kan virke fordyrende for skogeier/entreprenør, og en bør vurdere tilskudd for å kompensere for dette. I slike tilfeller kan tilskudd kun gis der skogsdriften ikke forringer ressursgrunnlaget for fremtidig utbygging av et rasjonelt veinett.

På sikt er det ønskelig å legge til rette for at skog i områder uten veiforbindelse, kan avvirkes og uttransporteres. Mye skog er tilplantet ved hjelp av statlige midler, og disse skogressursene bør følgelig utnyttes når de når hogstmoden alder. Der det er nødvendig, må skogeieren kunne benytte lekter og/eller sjøtransport for å få gjennomført hogst og uttransportert virket på rasjonelt vis.

Prosjekter som har som mål å øke den lokale ressursutnyttelsen og verdiskapinga i og fra skogen, bør få prioritet. Det kan gis tilskudd til tiltak, fellestiltak, prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i en kommune eller region, og tiltak som ikke omfattes av andre etablerte tilskuddsordninger i landbruket. Herunder kan nevnes tiltak som legger til rette for økt hogst og skogskjøtsel, og kurs som bidrar til å øke kunnskaper, motivasjon og ferdigheter innen skogbruk og tilhørende administrasjonsarbeid.

8.3 Prioritering av tiltak og tilskuddssatser

8.3.1 Ungskogpleie

- Inntil 100 % tilskudd til rydding og/eller avstandsregulering, men maksimalt 700 kr/daa.

8.3.2 Førstegangstynning

- Tilskudd inntil 1 200 kr/daa i granplantefelt.

Det gis ikke mer tilskudd enn at det dekker underskuddet. Det gis ikke tilskudd til tynning som ved uttak av virket gir overskudd.

8.3.3 Sikre tilfredsstillende foryngelse

- Inntil 60 % tilskudd til planting av gran, ved reetablering eller nyplanting.
- Inntil 40 % tilskudd til planting av furu der forholdene ikke ligger til rette for naturlig furuforyngelse før hogst.
- Inntil 80 % tilskudd til markberedning i barskog.
- Inntil 60 % tilskudd til suppleringsplanting.

8.3.4 Skogsveier, nybygging og ombygging

Prioriteringer:

- Bilveier, men også tunge traktorveier som skal fungere som atkomst- og baseveier.
- Veianlegg som utløser størst mulig verdiskaping.
- Det er en forutsetning at skogsveien gir en helhetsløsning for skogsområdet, uten unødig hensyn til eiendomsgrenser.

Tilskuddssatser:

- Inntil 40 % tilskudd til traktorvei klasse 7.
- Inntil 65 % tilskudd til skogsbilvei klasse 3, 4 og 5.
- Nedre grense for kostnadsoverslag som kan utløse tilskudd er 50 000 kr. Det kan allikevel gis tilskudd til velteplasser/snuplasser med lavere anleggskostnad.

Utbetaling av tilskudd kan foretas når det foreligger et veiregnskap med dokumentasjon av byggekostnader som er godkjent av kommunen.

8.3.5 Drift i bratt og vanskelig terreng

- Inntil 50 % tilskudd til manuell felling/frikapping og innvinsjing mot hogstmaskin, for å unngå at partier med hogstmoden skog i bratt terreng blir gjenstående når øvrig felt avvirkes.
- Inntil 120 kr/m³ tilskudd for drift med taubane, der terrenget er for vanskelig eller for bratt for drift med skogskjøretoy. Hogstfeltet må ha et stående volum på minst 4 m³/daa før hogst.
- Inntil 35 kr/m³ tilskudd for vekslende driftssystemer som følge av vanskelige terrengforhold, eksempelvis lunning av tømmer i skogen for senere utkjøring når tele-/snøforhold tillater uttransport. Slikt tilskudd kan kun gis der skogsdriften ikke forringer ressursgrunnlaget for utbygging av et rasjonelt veinett.
- Tilskudd til drift med hest, snøskuter og andre tilsvarende hjelpemidler som muliggjør drift og skjøtsel i vanskelig og utilgjengelig terreng.

8.3.6 Alternative transportløsninger

- Inntil 100 kr/m³ tilskudd for bruk av lekter/sjøtransport der det vurderes som nødvendig.

Tiltaket må forhåndsgodkjennes av kommunen.

8.3.7 Miljøtiltak i skogbruket

- Dekning av merkostnader eller tap ved å gjennomføre skjøtselstiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier.
- Delvis dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier, der hensynet til disse krever at skogeier avstår fra hogst eller legger om skogsdriften
- Dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veibygging som vil redusere «villmarkspregede områder».

For tilskudd som gis etter denne bestemmelse skal det inngås en avtale mellom skogeier og kommunen om hvilke plikter og restriksjoner tilskuddet forutsetter. Slike avtaler bør normalt ha en varighet på omkring 10 år. Kommunen kan etter samråd med skogeieren bestemme at avtalen oppheves dersom spesielle forhold tilsier det. Tilskudd skal normalt ikke overstige 75 000 kr.

8.3.8 Andre tiltak i skogbruket

Prioriteringer:

- Tiltak som legger til rette for økt hogst og skogskjøtsel.
- Tiltak som fokuserer på hele verdikjeden for å øke lokal verdiskaping.
- Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøkartlegging.

Tiltaket må forhåndsgodkjennes av kommunen.

8.4 Vilkår

Tilskudd kan gis til skogeiere som har mer enn 10 dekar (daa) produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer.

Tilskudd til utdrift av skogsvirke til bioenergi og tilskudd til andre tiltak i skogbruket (tiltak som omtalt i § 8 i forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket) kan også gis til skogeiere som har mindre enn 10 daa produktiv skog, og eiere av landbrukseiendommer uten produktiv skog. Hvilke tiltak dette omfatter i Beiarn, fremkommer av kommunens prioriteringer i kapittel 8.4.

Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak. Vilkårene må være i samsvar med tiltakenes formål.

Ved fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltakerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring, og eventuelle vilkår som blir knyttet til senere oppfølging og vedlikehold.

Ved tilskudd til miljøtiltak i skogbruket, krever dette at miljøverdiene kan påvises og dokumenteres og at merkostnader eller tap er tilstrekkelig dokumentert. Miljøverdiene som skjøttes skal knyttes til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv eller kulturminner.

8.5 Søknad og søknadsfrist

Det søkes til kommunen på fastsatt søknadsskjema utarbeidet av Landbruksdirektoratet. I de tilfeller hvor det ikke finnes utarbeidet skjema (forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket § 8), skal skriftlig søknad og relevante vedlegg sendes til kommunen i brev form. Søknad skal sendes til kommunen på papir eller e-post.

Relevante vedlegg er:

- Kart over tiltaksområdet.
- Faktura fra entreprenør og / eller oversikt over egeninnsats.
- Regnskaps-sammendrag.
- Bilder før gjennomføring, avhengig av tiltakets karakter.

Søknadsfrist for driftstilskudd og skogkulturtiltak er 30. september hvert år.

8.6 Saksbehandling

Søknader om tilskudd til ombygging og nybygging av skogsveier samt for miljøtiltak kan behandles fortløpende. Øvrige søknader som er mottatt kommunen innen søknadsfristen behandles samlet etter fristens utløp, men før utgangen av november.

Vedtak om innvilget eller avslått søknad, og utbetaling av tilskudd, fattes av kommunen med hjemmel i forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Søker orienteres snarest skriftlig om vedtak, regler for utbetaling av tilskudd og klagerett.

Utbetaling kan skje fra eiendommens skogfond og offentlige tilskudd hver for seg eller i kombinasjon. Dersom det totalt for kommunen omsøkes og innvilges større beløp enn det kommunens tildelte tilskuddsmidler utgjør, kan tilskuddsbeløpet nedjusteres.

Den som søker om tilskudd er forpliktet til å gi de opplysninger og akseptere de kontrolltiltak som skogbruksmyndighetene bestemmer. Kommunen, statsforvalteren eller riksrevisjonen kan kreve nødvendige opplysninger og kontrollere at bruken av tilskuddsmidlene er skjedd i tråd med forutsetningene. Kommunen skal i nødvendig utstrekning kontrollere at tiltakene er gjennomført i tråd med forutsetningene for NMSK-tilskudd.

Tilskudd kan kreves helt eller delvis tilbakebetalt dersom forutsetningene for tilskudd ikke er oppfylt. Beløpet som skal tilbakebetales kan trekkes inn ved reduksjon i eventuelle andre tilskudd under Landbruks- og matdepartementet.

9. Andre tilskuddsordninger i skogbruket

9.1 Statlige tilskudd

- Inntil 60 % tilskudd til tettere skogplanting som klimatiltak
- Inntil 50 % tilskudd til gjødsling av skog som klimatiltak

9.2 Kommunale støtteordninger

- Kurs som bidrar til å øke praktiske og / eller teoretiske kunnskaper og ferdigheter innen skogbruk.

Dette må forhåndsgodkjennes av kommunen.

10. Tiltakene i lokale tiltaksstrategier for SMIL, lokalt utvalgte jordbrukslandskap, tiltak i beiteområder i utmark og NMSK sett i forhold til FNs bærekraftsmål

| Kategori | Tiltak | Bærekraftsmål |
|--|---|---|
| Kulturlandskap og utnyttelse av beiteressurser | Økt bruk av innmarksbeite og ivaretagelse av gammel kulturjord til slått og beite. Tiltak som fremmer bruk av utmarksbeite. | 2 Utrydde sult <u>Delmål 2.4:</u> Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelser og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet 12 Ansvarlig forbruk og produksjon <u>Delmål 12.2:</u> Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser. 15 Livet på land <u>Delmål 15.5:</u> Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2030 verne truede arter og forhindre at de dør ut. |
| Tap av klimagasser til luft | Bygningstekniske tiltak, tilskudd til dekke over åpne gjødselkummer, satelittkummer. Karbonbinding i skog og byggematerialer av tre. | 12 Ansvarlig forbruk og produksjon <u>Delmål 12.2:</u> Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser 13 Stoppe klimaendringene <u>Delmål 13.1:</u> Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klima-relaterte farer og naturkatastrofer i alle land. <u>Delmål 13.2:</u> Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå |
| Hydrotekniske tiltak | Tiltak som forhindrer forurensing av vann. | 6 Rent vann og gode sanitærforhold <u>Delmål 6.3:</u> Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensing, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk på verdensbasis. 12 Ansvarlig forbruk og produksjon <u>Delmål 12.2:</u> Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser. 14 Livet i havet |

| | | |
|-----------------------|---|---|
| | | <p><u>Delmål 14.1:</u> Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensing, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringssalter.</p> |
| Kulturminner | <p>Restaurering av kulturhistoriske bygninger.</p> <p>Skjøtsel av kulturminner.</p> | <p>11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn</p> <p><u>Delmål 11.4:</u> Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv.</p> |
| Lokal skogbruksnæring | <p>Etablere og videreutvikle lokale muligheter til foredling av skogsmateriell</p> | <p>2 Utrydde sult</p> <p><u>Delmål 2.4:</u> Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet.</p> <p>7 Ren energi til alle</p> <p><u>Delmål 7.2:</u> Innen 2030 øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk betydelig.</p> <p>11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn</p> <p><u>Delmål 11.1:</u> Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder.</p> <p><u>Delmål 11.6:</u> Innen 2030 redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi.</p> <p>12 Ansvarlig forbruk og produksjon</p> <p><u>Delmål 12.2:</u> Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser.</p> <p>13 Stoppe klimaendringer</p> <p><u>Delmål 13.1:</u> Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.</p> <p><u>Delmål 13.3:</u> Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette.</p> |

| | | |
|--------------------|--|---|
| | | <p>15 Livet på land <u>Delmål 15.b:</u> Mobilisere betydelige ressurser fra alle kilder og på alle nivåer for å finansiere en bærekraftig skogforvaltning, og sørge for virkemidler som er egnet til å fremme slik forvaltning i utviklingslandene, blant annet virkemidler for bevaring og nyplanting av skog</p> |
| Miljøtiltak i skog | <p>Ivareta miljøverdier knyttet til biologisk mangfold og landskap.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fjerning av fremmede arter • skjøtsel og bevaring av friluftslivsarealer og kulturminner. • Langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier. | <p>6 Rent vann og gode sanitærforhold <u>Delmål 6.3:</u> Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk på verdensbasis.</p> <p><u>Delmål 6.6:</u> Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, inkludert fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer.</p> <p>11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn <u>Delmål 11.4:</u> Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv.</p> <p>13 Stoppe klimaendringer <u>Delmål 13.1:</u> Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.</p> <p>14. Livet i havet <u>Delmål 14.2:</u> Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive.</p> <p>15 Livet på land <u>Delmål 15.1:</u> Innen 2020 bevare og gjenopprette bærekraftig bruk av ferskvannsbaserte økosystemer og tjenester som benytter seg av disse økosystemene, på land og i innlandsområder, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i internasjonale avtaler</p> <p><u>Delmål 15.2:</u> Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå</p> <p><u>Delmål 15.4:</u></p> |

| | | |
|-----------------|--|---|
| | | <p>Innen 2030 bevare økosystemer i fjellområder, inkludert det biologiske mangfoldet der, slik at de skal bli bedre i stand til å bidra til en bærekraftig utvikling.</p> <p><u>Delmål 15.5:</u> Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut.</p> <p><u>Delmål 15.8:</u> Innen 2020 innføre tiltak for å unngå innføring og spredning av fremmede arter for å redusere fremmede arters påvirkning på land- og vannbaserte økosystemer i betydelig grad, og dessuten kontrollere eller utrydde prioriterte fremmede arter.</p> |
| Lokalt skogbruk | Lokalt tilpassa skogbruk med langsiktig planlegging og skjøtsel av skogen og skogsmarka. | <p>1 Utrydde fattigdom <u>Delmål 1.4:</u> Innen 2030 sikre at alle menn og kvinner, særlig fattige og sårbare, har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester, til å eie og kontrollere jord og andre former for eiendom, og til arv, naturressurser, ny teknologi og finansielle tjenester, inkludert mikrofinansiering.</p> <p>12 Ansvarlig forbruk og produksjon <u>Delmål 12.8:</u> Innen 2030 sikre at alle mennesker i hele verden har relevant informasjon om og forståelse av bærekraftig utvikling og et levesett som er i harmoni med naturen</p> <p>13 Stoppe klimaendringer <u>Delmål 13.1:</u> Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.</p> <p><u>Delmål 13.3:</u> Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette.</p> <p>15 Livet på land <u>Delmål 15.1:</u> Innen 2020 bevare og gjenopprette bærekraftig bruk av ferskvannsbaserte økosystemer og tjenester som benytter seg av disse økosystemene, på land og i innlandsområder, særlig skoger, våtmarker, fjell og tørre områder, i samsvar med forpliktelser i internasjonale avtaler</p> <p><u>Delmål 15.2:</u> Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå</p> |



Bilde: Audgar og furua 2023. Foto: Anne Maren Wasmuth.



Beiarn kommune | Nedre Beiarnveien 906, 8110 Moldjord | Telefon 755 69 000
mail: post@beiarn.kommune.no | web: beiarn.kommune.no